

EU:n ulkorajaohjelmat ovat olleet koko 2000-luvun tärkeä kehittämisinstrumentti Euroopan unionin ulkorajamaakunnille. CBC- ohjelmien painopisteitä ovat olleet elinkeinoelämän kehittäminen, ympäristön- ja luonnonsuojelu, kulttuuri, kansalaisten välinen yhteistyö, liikenne ja logistiikka sekä rajojen hallinta ja turvallisuus.

Euroopan komissio on jäädyttänyt CBC-ohjelmien rahoitussopimukset Venäjän Ukrainaan tekemän hyökkäyksen vuoksi, minkä seurauksena ohjelmien toimeenpano Venäjän kanssa on keskeytetty. Uusien, ohjelmakaudelle 2021-2027 valmisteltujen, Venäjän ja Valko-Venäjän kanssa toteutettavien Interreg NEXT-ohjelmien valmistelu on keskeytetty. Ohjelmakaudelle 2021-2027 ei näitä ohjelmia käynnistetä.

Suomessa ohjelmakaudelle 2021–2027 valmisteltiin kolmea EU:n ulkorajoille sijoittuvaa Interreg NEXT -ohjelmaa, joiden tavoitteena olisi ollut jatkaa aiempien ENI CBC -ohjelmien kehittämistyötä tukemalla Suomen ja Venäjän raja-alueiden kehitystä ja yhteistyötä erilaisten kehittämis- ja investointihankkeiden avulla. Kolmelle ulkorajoilla toteutettavalle Interreg NEXT -ohjelmalle oli myönnetty EU-rahoitusta yhteensä 112,1 miljoonaa euroa, josta 55,5 miljoonaa euroa EAKR-rahoitusta ja 56,6 miljoonaa euroa NDICI-rahoitusta. Sodan vaikutuksesta Venäjään kytkeytyvien kauden 2021–2027 ohjelmille tarkoitetusta EAKR- rahoituksesta on jo siirretty 9,5 miljoonaa euroa (vuoden 2022 rahoituskehys) Interreg Aurora- ja Interreg Central Baltic -ohjelmiin. Summasta 8,2 miljoonaa euroa on siirretty Suomen EAKR- kehuksesta ja 1,3 miljoonaa euroa Ruotsin EAKR- kehuksesta.

Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Pohjois-Karjalan maakuntien yhteinen esitys Kolarctic- ja Karelia - ulkorajayhteistyöohjelmiin varattujen EAKR-varojen ohjaamiseksi ne menettäneisiin maakuntiin on seuraava:

1. *Interreg NEXT Kolarctic ja Karelia- ohjelmista siirtyvä EAKR- rahoitus ja sitä vastaava Suomen kansallinen rahoitus osoitetaan Interreg Aurora- ohjelmalle.*

Siirtyvästä rahoituksesta kertyvästä teknisen tuen osuudesta osoitetaan myöhemmin sovittava summa tukemaan Interreg NEXT- ohjelma-alueiden osaamisen ja mahdollisuuksien tunnistamisen lisäämistä, toimijoiden verkostoitumista sekä ohjelmasihteeristön alueelle suunnattavan tuen määrän lisäämistä. Teknisen tuen hyödyntämisellä ”capacity building”-toimiin on ratkaiseva merkitys siihen, että siirtyvään rahoitukseen kohdistuu riittävästi ky-syntää entisillä Kolarctic- ja Karelia –ohjelma-alueilla.

Siirtyvä rahoitus tulee kirjata indikaatiiviseksi ”CBC-kehukseksi” Interreg Aurora- ohjelman sisälle.

Ohjelman toimeenpanossa on etsittävä aktiivisesti keinot, joilla varmistetaan, että Kolarctic- ja Karelia- ohjelmien ohjelma-aluemaakunnat pystyvät hyödyntämään siirtyneen rahoituskehysten uusien yhteistyö- ja elinkeinoelämäverkostojen luomiseen ja uuteen geopolitiittisen tilanteen muuttamaan toimintaympäristöön sopeutumiseen ja sen hyödyntä-miseen. Siirtyvän rahoituksen hallinnointiin sovelletaan Interreg Aurora-ohjelman päätök-sentekomallia niin, että perustetaan erillinen hallintokomitea arvioimaan ja päättämään

rahoituksen suuntaamisesta. Interreg NEXT-ohjelmista siirtyneen rahoituksen kohdentamista ja käyttöä pystytään seuraamaan parhaiten avaamalla siihen kohdentuvia erillisiä hakukierroksia.

2. Kainuu ja Pohjois-Karjala lisätään Interreg Aurora -ohjelman varsinaiseen ohjelma-alueeseen

Kainuun ja Pohjois-Karjalan maakunnat eivät toistaiseksi kuulu Interreg Aurora-ohjelman ohjelma-alueeseen. EU-Venäjä ulkorajoilla toteutettavien Interreg NEXT-ohjelmien jäädytys poisti kaikista ohjelmamaakunnista keskeisen aluekehittämisen rahoitusinstrumentin ja kansainvälisen yhteistyöväylän. Pidämme tärkeänä ja perusteltuna sitä, että Interreg Aurora ohjelman ohjelma-alueetta laajennetaan käsittämään sekä Kainuun että Pohjois-Karjalan maakunnat vuodesta 2023 alkaen.

Kolarctic- ja Karelia -ohjelmissa mukana olleet muut Suomen maakunnat (Lappi, Pohjois-Pohjanmaa) ovat jo nykyisellään mukana Interreg Aurora- ohjelmassa, joten olemassa olevat Itä- ja Pohjois-Suomen ja NSPA-alueen verkostot sekä uudistuva Barents yhteistyö tukevat aluelaajennusta.

Aluekuvaukset, Pohjois-Karjala ja Kainuu:

Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjala on rajamaakunta, jolla on yhteistä rajaa Venäjän kanssa 304 kilometriä. Monialaisessa koulutusmaakunnassa on kansainvälistä huippututkimusta ja tunnustettua osaamista monilla aloilla. Maakunnan elinkeinoelämän rakenne on monipuolinen. Yrityskannasta suurin osa on mikroyrityksiä, mikä asettaa haasteita kasvulle, mutta alueella on myös vahvoja vientiyrityksiä, joiden ympärille on syntynyt merkittäviä klustereita ja arvoketjuja.

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman kärkitoimialoja ovat metsäbiotalous, kaivannaisala, teknologiateollisuus, matkailu, ruoka ja luovat alat. Pohjois-Karjalan älykkään erikoistumisen strategiassa 2022–2025 Pohjois-Karjalan kehittämisen kärjiksi on määritelty puhtaat ratkaisut ja vihreä siirtymä, uudistuva tuotanto ja kehittyvä teollisuus, innovatiivisesti ja kestävästi tuotetut palvelut sekä digitalisaatio. Älykkään erikoistumisen kautta tavoitellaan elinkeinoelämän parempaa kilpailukykyä, kärkitoimialojen liiketoiminnan kasvua, osaamisen ja huippututkimuksen hyödyntämistä sekä siirtämistä kaupallisiksi tuotteiksi ja palveluiksi. Strategian keskeisinä näkökulmina ovat kansainvälisyys, kumppanuudet ja verkostot sekä näiden muuttaminen aluetalouden kasvuksi, liiketoiminnaksi ja uusiksi työpaikoiksi. Hiilineutraalisuus ja vihreän siirtymän edelläkävijyys ovat Pohjois-Karjalalle tärkeitä sekä TKI-toiminnan sekä liiketoimintatoiminnan kasvun näkökulmista.

Maakunnassa on vahvaa ICT osaamista yritys- ja koulutussektorilla mm. Itä-Suomen yliopistossa. Olemassa olevaa osaamista täydentää ensi vuonna Karelia ammattikorkeakoulussa alkava ICT insinööri-koulutus. Kiertotalouden osalta Pohjois-Karjalassa on kansainvälisesti vahvaa mineraalitalouden prosessointiosaamista, joka liittyy kaivannaisteollisuuden murrokseen kohti sekundääristen raaka-aineiden hyödyntämistä ja resurssitehokkuutta. GTK:n Outokummun Mintec yksikön osaaminen heijastuu toimialan yritysten lisäksi teollisuuden moniin eri arvoketjuihin kuten akkuarvoketjuihin. Pohjois-Karjala on mukana Euroopan Komission älykkään erikoistumisen kaivannaisteollisuuden kumppanuusallustassa

(S3), jossa on mukana viisi aluetta ympäri Eurooppaa mm. Lappi Suomesta ja Västerbotten Ruotsista.

Maakunnan kansainvälisesti merkittävässä metsäbiotalouden osaamiskeskittymässä toimijoina ovat mm. Itä-Suomen yliopisto UEF, Karelia ammattikorkeakoulu, Koulutuskuntayhtymä Riveria, Euroopan metsäinstituutti EFI, Luonnonvarakeskus Luke ja Suomen ympäristökeskus SYKE. Maakuntaan ollaan parhaillaan investoimassa biohiilitehtaita, puunjalostuslaitoksia sekä fossiilisten raaka-aineiden korvaamiseen liittyen aurinkoenergia-kenttää sekä vetytuotannon koelaitosta. Itä-Suomen yliopistossa alkaa ensi vuonna diplomi-insinöörikoulutus kestävien materiaalien ja tuotteiden koulutusohjelmassa.

Pohjois-Karjalan fotoniiikan ekosysteemi ja osaamiskokonaisuus on kansainvälisesti ainutlaatuinen. Alueella valmistettuja fotoniiikan sovelluksia ja komponentteja voidaan hyödyntää suoraan teollisuudessa sekä kuluttajatason elektroniikkatuotteissa. Mahdollistavina teknologioina AR/VR sekä 3D-tulostus poikkileikkaavat moneen toimialaan ja tarjoavat lukemattomia sovellusmahdollisuuksia. Fotoniiikan instituutti, Itä-Suomen yliopisto, Karelia AMK ja uusi Photonics Center luovat puitteet alan osaajien koulutukselle, start up-yrityksille ja palvelukokonaisuuksien tuottamiselle. Maailmanluokan laitteistoja ja tutkimusinfrastruktuuria voivat hyödyntää tutkijoiden lisäksi yritykset pilotti- ja kokeiluvaiheissa. Itä-Suomen yliopisto koordinoi Suomen Akatemian PREIN lippulaivahanketta fotoniiikkaan liittyen. Pohjois-Karjala on mukana myös Euroopan Komission älykkään erikoistumisen fotoniiikan kumppanuusalustassa (S3), jossa on mukana 16 eurooppalaista aluetta. Pohjois-Karjalasta koordinoidaan Suomen kansallista Photonics Finlandin toimintaa, josta on muodostunut vahva klusteritoiminnan esimerkki.

Kainuu

Kainuu on rajamaakunta, jolla on yhteistä rajaa Venäjän kanssa 262 kilometriä. Kainuu on vetovoimainen asuinpaikka ja matkailukohde. Kainuussa on tällä hetkellä monipuolinen toisen asteen koulutustarjonta. Kajaanin ammattikorkeakoulun (KAMK) strategiset osaamisalueet tukevat hyvin Kainuun älykästä erikoistumista. KAMK TKI -toiminnalla ja koulutuksella sekä Kainuun ammattiopiston (KAO) koulutuksella vastaavat hyvin yritysten osaamistarpeisiin. Oulun yliopiston koordinoiman Kajaanin yliopistokeskuksen, KYK:n, tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa painopiste on mittaustekniikan yksikössä (MITY). CEMIS on vuonna 2010 perustettu sopimus pohjainen mittaus- ja tietojärjestelmiin erikoistunut laajaa yritysyhteistyötä tekevä tutkimus- ja koulutuskeskus.

Kainuun maakuntaohjelmassa linjatut kärkitoimialat ovat biotalous, matkailu, Kaivannaisala ja kemianteollisuus sekä teknologiateollisuus. Kainuun älykkään erikoistumisen strategian 2021 – 2027 osaamiskärjet ovat mittaustekniikka, pelillistäminen ja edistyselliset simulointitekniikat, data-analytiikka ja suurteholaskenta sekä kiertotalous kaivosteollisuudessa ja biotaloudessa. Älykkään erikoistumisen vaikuttavuustavoitteet ovat: 1. TKI toiminnan vahvistuminen luo kysyntää ja vetovoimaa, joiden avulla saadaan investointeja, uusia yrityksiä, tietotaitoa ja teknologiaa Kainuuseen. 2. Tuotannon jalostusarvo Kainuussa nousee (tuotteet ja palvelut). 3. Korkean jalostusarvon omaavan tuotannon volyymin (tuotteet ja palvelut) ja viennin lisääminen (korkeaan tietotaitoon perustuva, kestävä kasvu) sekä työntuottavuuden vahvistuminen. 4. Olemassa olevien yritysten vahvistuminen ja uusien yritysten syntyminen. 5. Osaavan työvoiman riittävyyden varmistaminen.

Kainuuseen tavoitellaan noin 2,2 miljardin investointeja vuoteen 2025 mennessä. Kärkita-voitteena on toteuttaa noin 900 M€ Kaicell Fibers Oy:n biotuotetehdasinvestointi. Digitaalisessa siirtymässä Kainuu on aallonharjalla. Kajaaniin on rakennettu suurteholaskentaan (HPC) erikoistuva ekosysteemi ja CSC:n EuroHPC -palvelinkeskukseen kuuluva LUMI-supertietokone (yksi maailman tehokkaimmista, ja yksi kolmesta EU:n investoimasta, tieteellisen laskennan supertietokoneista) on ekosysteemin lippulaiva.

Kainuun liitto koordinoi Euroopan komission BERRY+ , älykkään erikoistumisen ja teollisuuden modernisaation kansainvälistä kumppanuutta, joka keskittyy bio- sekä biokierto-talouden TKI toimintaan. Kumppanuudessa on mukana kahdeksan aluetta kuudesta EU:n jäsenvaltiosta.

Alueiden merkitys Interreg Aurora- ohjelmalle:

Pohjois-Karjala ja Kainuu osallistuvat yhdessä muiden Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien kanssa EU komission pilottiin Industrial transition, jossa on syntynyt myös Itä- ja Pohjois-Suomen alueen yhteinen älykkään erikoistumisen strategia (ELMO). Alueiden kärkitoimialat ja kehittämisen teemat linkittyvät hyvin Interreg Aurora-ohjelman prioriteetteihin, erityisesti kiertotalous, vihreä siirtymä sekä kulttuuri ja matkailu. Pohjois-Karjala ja Kainuu ovat pohjoisia maakuntia, joiden erityispiirteinä korostuvat esim. alueen laajuus, pitkät etäisyydet, harva asutus, metsäisyys, maaseutumaisuus, matkailu ja muut luontoa ja luonnonvaroja kestävästi hyödyntävät elinkeinot. Interreg Auroran ohjelma-alueella on Pohjois-Karjalan ja Kainuun kanssa samantyyppisiä alueita, joiden kehittämishaasteiden ratkaisussa alueiden välisellä yhteistyöllä saavutetaan merkittävää lisäarvoa. Lisäksi Pohjois-Karjalalla ja Kainuulla on em. vahvoja osaamisalueita, joita voidaan hyödyntää kehitettäessä kestäviä vihreän ja digitaalisen siirtymän ratkaisuja yhteistyössä Aurora-ohjelman alueiden kanssa. Uusien kansainvälisen yhteistyökumppaneiden löytäminen on vallitsevassa geopoliittisessa tilanteessa ensiarvoisen tärkeää.

3. Interreg NEXT-ohjelmien käyttöön varattu Suomen kansallinen rahoitus suunnataan erillisellä valtionapupäätöksellä Kolarctic- ja Karelia-ohjelmien maakuntiin käytettäväksi AKKE-rahoituksen tavoin. Rahoitus suunnataan maakuntiin ohjelmaperusteisesti.

Me Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Pohjois-Karjalan maakunnan liitot esitämme, että TEM aloittaa tunnustelut ja keskustelut Interreg Aurora- ohjelman muiden kansallisten viranomaisten sekä ohjelma-alueiden kanssa mahdollisimman pian, jotta esitys tarvittavista asetusta ja ohjelmamuutoksista saadaan vireille ja tarvittavat päätökset pystytään tekemään nopeassa aikataulussa.

Mikäli esityksemme ei saa tukea muissa Interreg Aurora- ohjelmaan osallistuvissa maissa, toivomme TEM:n hakevan uutta ratkaisua yhdessä Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Pohjois-Karjalan edustajien kanssa ulkorajamaakuntien rahoituksen turvaamiseksi.

LAPIN LIITTO

Mika Riipi

Maakuntajohtaja

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

Pauli Harju

Maakuntajohtaja

KAINUUN LIITTO

Pentti Malinen

Maakuntajohtaja

POHJOIS-KARJALAN LIITTO

Markus Hirvonen

Maakuntajohtaja